

Korte lesomschrijving

In deze les staat de vensterplaat over de Eerste Wereldoorlog centraal. De leerlingen ontdekken aan de hand van deze interactieve vensterplaat wanneer deze oorlog plaatsvond, tussen wie hij werd gevoerd en hoe hij afliep. De aflevering die *Het Klokhuis* maakte over de Eerste Wereldoorlog biedt een duidelijke en aansprekende introductie op deze 'Grote Oorlog'.

Titel De Eerste Wereldoorlog

Vak geschiedenis

Canonvenster De Eerste Wereldoorlog

Tijdvak Tijd van Wereldoorlogen

Tijd/duur 1 lesuur

Doelgroep basisonderwijs groep 7 en 8

Groeperingsvorm klassikaal of in groepjes

Leerdoelen

- Aan het einde van de les weten de leerlingen wanneer de Eerste Wereldoorlog plaatsvond en waarom die zo genoemd wordt.
- Aan het einde van de les weten de leerlingen welke landen er meevochten aan de kant van de 'geallieerden' en welke aan de kant van de 'centralen'.
- Aan het einde van de les kunnen de leerlingen aan de hand van de begrippen *Loopgraaf*, *gifgas* en '*nieuwe technieken*' in eigen woorden uitleggen hoe het er aan toeging aan het front.
- Aan het einde van de les kunnen de leerlingen in eigen woorden vertellen hoe er een eind kwam aan deze oorlog.

Benodigde voorkennis niet van toepassing

Randvoorwaarden

- internet
- voor elke leerling een werkblad
- kleurpotloden

Beoordeling aan de hand van de bespreking van het werkblad.

Lesactiviteiten

Introductie

U kijkt ter introductie met uw leerlingen naar de aflevering die *Het Klokhuis* maakte over de Eerste Wereldoorlog. Vooraf houdt u een kort gesprekje met uw leerlingen over het feit dat er tussen 1914 en 1918 een oorlog woedde die later de Eerste Wereldoorlog is genoemd. Hebben uw leerlingen al eens van deze oorlog gehoord? Zo ja, wat

weten ze er dan al van? U schrijft enkele woorden die genoemd worden op het bord.

Kern

Na het kijken van de aflevering van *Het Klokhuis*, zet u de interactieve vensterplaat over de Eerste Wereldoorlog op uw digiboard. U vraagt kort een paar leerlingen of ze n.a.v. het kijken van de aflevering al wat kunnen vertellen over wat ze op de plaat zien. Daarna neemt u uw leerlingen mee op ontdekkingsstocht, want op deze interactieve vensterplaat is van alles te ontdekken. Wat? Dat leest u in de achtergrondinformatie.

Afsluiting

De leerlingen maken zelfstandig of in groepjes de vragen van de werkbladen. Daarna bespreekt u ze met de leerlingen.

Benodigdheden (via entoen.nu)

- Klokhuisaflevering Eerste Wereldoorlog
- Interactieve vensterplaat Eerste Wereldoorlog
- Werkblad Eerste Wereldoorlog leerlingen
- Deze handleiding

Antwoorden op werkbladvragen

- 1a) 1914-1918 b) 1900-1950 c) Uiteindelijk hadden er 33 landen van over de hele wereld ruzie met elkaar.
 2a) GB/Frankrijk/Rusland b) Duitsland, Oostenrijk-Hongarije en Turkije. c) Dan kies je geen partij en vecht je niet mee. d) Ter beoordeling van de leerkracht.
 e) Duitsland was België binnengevallen om Frankrijk te veroveren.
 3a) Niet goed = Russen/ 'centralen'/20.000/tulp. b) De andere landen vonden dat Duitsland het meeste schuld had aan de oorlog. c) 2, 3 en 5

Achtergrondinformatie

Het gebruik van de vensterplaat

De kern van deze les is de vensterplaat van de Eerste Wereldoorlog. De vensterplaat is een hulpmiddel om informatie over deze 'Grote Oorlog' aan uw leerlingen over te brengen. De plaat biedt verschillende manieren om dat te doen. Zo kunt u de les afstemmen op de behoeften van u en uw leerlingen.

In de vensterplaat zijn allerlei elementen interactief gemaakt. Deze zijn gemarkeerd met een *i*. Wanneer u op zo'n element klikt, verschijnt er informatie over één bepaald thema in de vorm van een clip, geluidsfragment of afbeelding. Hierbij staat een korte tekst ter introductie. Wie meer wil weten, kan de 'lees meer'-knop aanklikken. Er verschijnt dan een uitgebreidere tekst. U kunt ervoor kiezen om aan de hand van de vensterplaat zelf over de Eerste Wereldoorlog te vertellen, maar de leerlingen kunnen ook zelfstandig of in groepjes de plaat ontdekken. Alle teksten zijn namelijk geschreven op het niveau van leerlingen uit groep 7 en 8. Verder staan in deze handleiding enkele suggesties voor een klassengesprek.

Hieronder vindt u een overzicht van alle interactieve elementen en bijbehorende teksten. De interactieve elementen kunnen in willekeurige volgorde worden aangeklikt, maar voor een klassikale les is de volgorde zoals hieronder weergegeven het meest geschikt.

Informatie op de vensterplaat**i Soldaat in loopgraaf**

Onderwerp: De 'grote oorlog'

Beeld: Schooltv Beeldbankclip 'De Eerste Wereldoorlog'

Informatie: Van 1914 tot 1918 woedt er in Europa een 'grote oorlog'. Later is deze oorlog de Eerste Wereldoorlog genoemd.

In deze oorlog vechten de 'geallieerden' tegen de 'centralen'. De 'geallieerden' zijn Frankrijk, Groot-Brittannië, Rusland en later ook Amerika. De centralen zijn Duitsland, Oostenrijk en Turkije.

Lees meer

De oorlog gaat uiteindelijk tussen 33 landen over de hele wereld. Vandaar ook de naam WERELDoorlog. De oorlog krijgt de naam Eerste Wereldoorlog als er in 1939 een tweede wereldoorlog uitbreekt

Letterlijke tekst uit de clip: Rond 1900 is Duitsland

een belangrijk land in Europa. Een land met heel veel grote fabrieken. In die fabrieken worden wapens gemaakt, waarmee Duitsland wil land zien hoe sterk en machtig het is.

In buurland Frankrijk zijn de mensen bezorgd. Stel je voor dat Duitsland oorlog gaat beginnen tegen ons. Daarom gaat Frankrijk een verbond aan met Engeland en Rusland. De landen spreken af dat ze elkaar helpen als er oorlog komt. Maar ook Duitsland gaat een verbond aan. Met Oostenrijk-Hongarije en Italië. En ook zij spreken af elkaar te zullen helpen.

Op 28 juni 1914 gebeurt er iets vreselijks in de stad Sarajevo. De kroonprins van Oostenrijk-Hongarije en zijn vrouw worden vermoord. De machthebbers in Oostenrijk-Hongarije zijn woedend. Vooral op buurland Servië. Ze denken dat de Serven achter de moordaanslag zitten. Oostenrijk-Hongarije is zo boos dat het Servië de oorlog verklaart. Maar Rusland komt Servië direct helpen. Oostenrijk-Hongarije wordt dan geholpen door Duitsland. Duitsland verklaart direct de oorlog aan Rusland, Frankrijk en uiteindelijk ook Engeland.

Alle machtige landen van Europa zijn nu met elkaar in oorlog. De Duitsers willen Frankrijk veroveren. Het gaat heel snel en ze komen een heel eind. Maar iets te noorden van Parijs blijven de Duitsers steken. Ze worden tegengehouden door de Franse en Engelse soldaten. De legers graven zich in de grond in en er ontstaat een oorlogsfront van de Belgische kust tot aan Zwitserland. Vier jaar lang vechten de legers tegen elkaar, zonder resultaat. Maar dan komen de Amerikanen meevechten. Daar kan Duitsland niet tegenop en ze moeten zich wel overgeven. In 1918 is de oorlog voorbij. De Eerste Wereldoorlog heeft het leven gekost aan 10 miljoen soldaten.

Suggestie klassengesprek: De vorige eeuw woedde er binnen een periode van vijftig jaar twee keer een grote oorlog in Europa en de wereld. Hoe groot achten uw leerlingen de kans dat er binnenkort een Derde Wereldoorlog komt? Kunnen ze hun antwoord motiveren?

i Loopgraaf

Onderwerp: Een oorlog in loopgraven

Beeld: Foto loopgraaf

Informatie: Dit is een loopgraaf: een lange, smalle gang in de grond. De Eerste Wereldoorlog speelt zich vooral af in zulke loopgraven. Die zijn soms kilometerslang. De

soldaten graven de loopgraven om zich te kunnen beschermen tegen de aanvallen van de vijand. Als de soldaten daar beschoten worden, kunnen ze er alleen maar het beste van hopen...

Lees meer

Het leven in een loopgraaf is verschrikkelijk. Je kunt er geen kant op. Je moet wachten in de modder en kou totdat geprobeerd wordt een stukje land te veroveren. Soms klinkt er een fluitje als teken dat de aanval gaat beginnen. Met honderden tegelijk wordt je dan gedwongen de loopgraaf uit te klimmen en richting de vijand te rennen. De meeste soldaten worden al na een paar meter neergeschoten of komen vast te zitten in het prikkeldraad. De rest trekt zich terug en er is geen centimeter land veroverd. De volgende dag begint het weer van vooraf aan.

Suggestie klassengesprek: Als de Eerste Wereldoorlog uitbreekt geven heel veel soldaten zich vrijwillig op om mee te vechten. Snappen de kinderen dat? Zouden ze zelf ook willen meevechten als Nederland in oorlog was? Waarom wel of waarom niet?

i Vliegtuig

Onderwerp: Nieuwe wapens en technieken

Beeld: Foto vliegtuig uit de Eerste Wereldoorlog

Informatie: Tijdens de Eerste Wereldoorlog worden er steeds nieuwe technieken ingezet om de vijand te verslaan. Vliegtuigen, tanks, prikkeldraad... het ene wapen is nog verschrikkelijker dan het andere! Maar het ergste nieuwe wapen is gifgas.

Suggestie klassengesprek: In de Eerste Wereldoorlog werden er allemaal nieuwe technieken en wapens gebruikt. Gifgas was wel het ergste nieuwe wapen. Welke nieuwe/moderne wapens van nu kennen uw leerlingen? Wat vinden ze het ergste wapen? Waarom?

i Gasmasker

Onderwerp: Gifgas

Beeld: Foto van soldaten met een gasmasker

Informatie: Deze soldaten dragen een gasmasker. Hiermee beschermen ze zich tegen een gifgasaanval van de

vijand. Gifgas wordt tijdens de Eerste Wereldoorlog voor het eerst als wapen gebruikt.

Lees meer

Tijdens de Eerste Wereldoorlog wordt er door Duitsland voor het eerst gifgas gebruikt. Niemand had vooraf gedacht dat je er in één keer zoveel soldaten mee dood kan maken. Honderden soldaten tegelijk sterven tijdens zo'n gifgasaanval een verschrikkelijk pijnlijke dood. Soms hebben de soldaten bij de loopgraven een kooitje staan met daarin een vogeltje. Als het vogeltje ineens dood gaat, dan komt dat waarschijnlijk door een gifgasaanval. Hopelijk is er dan nog net genoeg tijd om je gasmasker op te zetten. Dat voorkomt dat je het giftige gas inademt. De soldaten hebben een hekel aan deze maskers, want het ademen gaat lastig en helemaal veilig zijn ze niet.

i Gewonde soldaat

Onderwerp: Doden en gewonden

Beeld: Foto militaire begraafplaats De Lijssenthoek

Informatie: Dit is de militaire begraafplaats Lijssenthoek in het zuidoosten van België. Tijdens de Eerste Wereldoorlog vallen er heel veel doden en gewonden. De doden worden meestal meteen achter het slagveld begraven. De gewonden worden zoveel mogelijk opgelapt zodat ze vervoerd kunnen worden naar een veldhospitaal.

Lees meer

In het veldhospitaal wordt dag en nacht keihard gewerkt om zoveel mogelijk levens te redden. Maar vaak komt de hulp te laat. De doden worden op een militaire begraafplaats begraven. In het Belgische Poperinge ligt bijvoorbeeld begraafplaats De Lijssenthoek. Die kun je nog steeds bezoeken.

In het begin worden de doden nog keurig netjes begraven. Maar later gaan er zo veel soldaten dood, dat ze gewoon vanuit een kruiwagen in een kuil gekieperd worden. De begraafplaatsen worden groter en groter. Tijdens de Eerste Wereldoorlog sterven er 10 miljoen soldaten en ook nog eens meer dan 7 miljoen burgers. Meer dan 17 miljoen doden... dat zijn meer mensen dan er nu in Nederland wonen.

Zie je de felrode klaprozen bij de graven? Dat was zo'n beetje het enige plantje dat op de bloederige slagvelden kans zag om te overleven. De klaproos (in het Engels: 'poppy') is het symbool van de Eerste Wereldoorlog geworden.

i Lucht

Onderwerp: Nederland is neutraal

Beeld: Foto Belgische vluchtelingen

Informatie: Dit zijn Belgische mensen die in de Eerste Wereldoorlog van België naar Nederland vluchten. Nederland is namelijk neutraal in deze oorlog. Neutraal-zijn betekent dat je geen partij kiest en dus ook niet mee vecht. Maar ons land merkt de ellende van de Wereldoorlog wel!

Lees meer

Het Nederlandse leger is voor de zekerheid opgeroepen en staat klaar om Nederland te verdedigen als dat nodig is. Ook de rest van het land merkte maar al te goed dat het om ons heen oorlog is. Grote aantallen Belgische vluchtelingen moeten in tentenkampen worden opgevangen. De werkloosheid groeit, want handelen met het buitenland is moeilijk geworden. Bovendien worden veel schepen die goederen vervoeren met torpedo's tot zinken gebracht.

Er is weinig voedsel en wat er is, gaat 'op de bon'. Dat betekent dat de regering bepaalt hoeveel ieder gezin krijgt. In 1917 en 1918 is de honger zo erg dat huisvrouwen de voedselvoorraden in Amsterdam en Rotterdam plunderen. Dat wordt het 'aardappeloproer' genoemd.

Ook België probeerde neutraal te blijven. Maar België moet wel aan de oorlog meedoen als de Duitsers in 1914 met hun leger dwars door het land trekken om Frankrijk te veroveren.

i Geallieerde soldaat op loopgraaf

Onderwerp: 1917 - Amerika doet ook mee

Beeld: Amerikaanse propaganda-poster 'I want you for U.S. Army'

Informatie: Vanaf 1917 doet ook Amerika mee aan de Eerste Wereldoorlog. Vanaf dat moment verandert er veel. Op deze poster wordt aan Amerikaanse mannen gevraagd om bij het leger te komen en mee te vechten in de oorlog.

Lees meer

In 1917 is de oorlog al drie jaar aan de gang. Al die tijd verschuiven de grenzen van het oorlogsgebied nauwelijks. Maar er sterven wel miljoenen soldaten en burgers door al het oorlogsgeweld.

In 1917 vallen Duitse duikboten een passagiersschip met Amerikanen aan. Nu gaat ook Amerika tegen Duitsland vechten. Amerika sluit zich aan bij de geallieerden: Rusland, Engeland en Frankrijk. Het lukt de Duitsers eerst nog om Rusland te verslaan. Maar in 1918 moet Duitsland het opgeven. Amerika, Frankrijk

en Engeland zijn sterker. Duitsland en zijn bondgenoten geven zich over en de oorlog is voorbij.

i Duitse soldaten geven zich over

Onderwerp: De Vrede van Versailles

Beeld: Foto van de Engelse versie van het Verdrag van Versailles.

Informatie: In 1918 lukt het de geallieerden eindelijk om Duitsland en zijn bondgenoten te verslaan. In het Franse Versailles wordt in 1919 officieel de vrede gesloten. Hier zie je het Verdrag van Versailles.

Lees meer

Na de oorlog organiseren Amerika, Engeland en Frankrijk een vergadering in Versailles (Frankrijk). Alle belangrijke leiders mogen mee vergaderen in Versailles, behalve die van Duitsland. De landen vinden dat Duitsland de meeste schuld heeft aan de oorlog. Tijdens de vergadering in Versailles sluiten de landen een verdrag waarin over de toekomst van Duitsland besloten wordt. In dit Verdrag van Versailles staat dat Duitsland streng gestraft moet worden. Duitsland krijgt de volgende straf:

- Duitsland moet gebieden teruggeven aan Frankrijk.
- Duitsland mag geen echt leger meer hebben.
- Duitsland moet Engeland en Frankrijk veel geld betalen.

Veel Duitsers zijn kwaad over de manier waarop ze na de oorlog door de overwinnaars behandeld worden. Dat is één van de redenen waarom de partij van Hitler zo snel kan groeien en er twintig jaar later een tweede wereldoorlog uitbreekt.

Kijk ook eens op www.entoen.nu/eerstewereldoorlog voor nog meer clips en afbeeldingen bij het canonvenster Eerste Wereldoorlog.

Daar vindt u ook (jeugd)literatuur, links naar gerelateerde websites en informatie over de andere canonvensters.

